

Keskeiset ilmastopolitiikan säädökset ja velvoitteet, EU:n ilmasto- ja luontopolitiikan velvoitteiden vaikutukset Suomelle sekä puhtaan talouden investointiluvitus

Toimet ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi sekä luontokadon pysäyttämiseksi vaikuttavat ratkaisevasti tulevien sukupolvien hyvinvointiin, ympäristön tilaan ja Suomen julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyteen sekä koko talouteen. Ratkomalla luontokatoa ja hillitsemällä ilmastonmuutosta rakennamme samalla talouttamme vahvalle pohjalle. Yli 50 prosenttia kaikesta taloudellisesta toiminnasta on riippuvaista luonnon monimuotoisuudesta.

Onnistuminen ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja luonnon köyhtymisen pysäyttämisessä on tärkeää Suomen kilpailukyvyn näkökulmasta. Maailmanlaajuisesti käynnissä on nopea ja systemaattinen käänne puhtaiden ratkaisujen vauhdittamiseksi. Suomi on alan innovaatioissa johtavia maita, ja ilmasto- ja luontopolitiikan kunnianhimoiset tavoitteet ja johdonmukainen toimintaympäristö ohjaavat merkittävästi näiden investointien sijoittumista ja luovat investointivarmuutta.

Suomi on sitoutunut sekä osana EU:ta että itsenäisesti kansainvälisiin sopimuksiin ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja luontokadon pysäyttämiseksi. Pariisin sopimuksen (2015) tavoitteena on rajata ilmaston lämpeneminen 1,5 asteeseen. Montrealin-Kunmingin sopimuksen myötä (2022) olemme sitoutuneet pysäyttämään globaalin luontokadon vuoteen 2030 mennessä. Kuluva vuosikymmenen aikana ratkaistaan, saavuttammeko nämä tavoitteet.

Ilmastopolitiikkaa koskevat nykyiset ja tulevat velvoitteet

Suomen ilmastopolitiikkaa ohjaavat Pariisin ilmastosopimuksen lisäksi EU:n mittava ilmastolainsäädäntö ja kansallinen ilmastolaki (423/2022). Suomen ja suomalaisen elinkeinoelämän etu on EU-tason vahva, yhteinen ilmastopolitiikka. Se auttaa meitä saavuttamaan myös kansalliset, ilmastolakiin kirjatut tavoitteemme.

EU- ja kansallinen ilmastopolitiikka

EU on sitoutunut olemaan ilmastoneutraali viimeistään vuoteen 2050 mennessä (EU:n ilmastolaki) ja vähentämään päästöjään vähintään 55 prosenttia vuoteen 2030 mennessä vuoden 1990 tasosta. EU:n päästövähennystavoitteet jakautuvat päästökauppaan sekä maankäyttö- ja taakanjakosektoriin. Lainsäädännöstä, jolla 2030-tavoite pannaan toimeen, on pääsääntöisesti sovittu.

Suomella on haasteita saavuttaa nykytoimin maankäyttösektorin (LULUCF) vuosien 2025 ja 2030 velvoitteet sekä taakanjakosektorin v. 2030 velvoitteet. Hallitusohjelman laatimisen yhteydessä tulisi ottaa kantaa tai ainakin sopia hallituspuolueiden kesken erityisesti haastavimmista ilmastokysymyksistä. Haastavimmat kysymykset koskevat LULUCF-tavoitteiden saavuttamista (ja saavuttamatta jättämisen korkeita kustannuksia) ja taakanjakosektorin tavoitteiden saavuttamista. Kyseessä ovat jäsenmaille EU:n yhteisesti sovitut tavoitteet ja jäsenmaita velvoittava politiikkakehikko.

Seuraavaksi komissio antaa ehdotuksensa EU:n 2040-ilmastotavoitteeksi kesäkuuhun 2024 mennessä. On tärkeää, että Suomi ajaa tavoitetta, joka huomioi tieteen viestit, on linjassa muiden EU-tavoitteiden sekä Suomen kansallisen hiilineutraaliustavoitteen kanssa ja tasaa EU:n laajuista pelikenttää. Komission lainsäädäntöehdotukset 2040-tavoitteen toimeenpanemiseksi annetaan todennäköisesti 2026 kuluessa. Suomen tulee vaikuttaa jo ennakkoon vahvasti Suomen kannalta mahdollisimman toimivan ja kustannustehokkaan lainsäädäntöehdotusten kokonaisuuden puolesta.

Kansallisessa ilmastolaissa on säädetty tavoitteesta, jonka mukaan Suomi on hiilineutraali 2035 ja hiilinegatiivinen pian sen jälkeen. Tällä tavoitteella Suomi on asemoinut itsensä ilmastopolitiikan ja

puhtaiden ratkaisujen edelläkävijöiden joukkoon ja antanut yrityksille ja muille toimijoille selkeän ja ennustettavan suunnan. Tavoitteet ovat linjassa Pariisin sopimuksen tavoitteen kanssa.

Kansallisen ilmastolain tavoitteet tulee arvioida vuonna 2025. Arvioinnissa otetaan huomioon muun muassa uusin tieteellinen tieto, teknologian kehitys, muiden maiden päästösitoumukset ja mahdollisuudet kansainvälisten joustojen käyttöön sekä päästövähennystoimenpiteiden kustannustehokkuus. Arvioinnin perusteella tavoitteita voidaan tarkistaa ja mahdollisia joustoja hyödyntää siten, että varmistetaan kustannustehokkaan ja alueellisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisen ilmastopolitiikan toteutuminen.

Luontopolitiikkaa ohjaavat nykyiset ja tulevat velvoitteet

Suomen luontopolitiikkaa ohjaavat YK:n biodiversiteettisopimus, EU:n biodiversiteettistrategia, EU:n luonto- ja lintudirektiivit sekä luonnonsuojelulaki. YK:n biodiversiteettisopimuksesta ja EU:n biodiversiteettistrategiasta tulee Suomelle sitovia velvoitteita, joiden täyttäminen on tärkeää luonnon monimuotoisuuden kääntämiseksi elpymisuralle vuoteen 2030 mennessä. Kaikkia näitä velvoitteita toimeenpannaan Suomessa parhaillaan valmisteltavana olevan kansallisen biodiversiteettistrategian ja toimintaohjelman avulla.

EU- ja kansallinen luontopolitiikka

Osana EU:n biodiversiteettistrategian toimeenpanoa komissio edellyttää Suomelta kahta *sitoumusta* vuoden 2023 loppuun mennessä (alkuperäinen määräaika helmikuun 2022 loppu): Ensimmäisen sitoumuksen tavoitteena on suojella 30 prosenttia EU:n pinta-alasta, kasvattaa tiukasti suojeltujen alueiden pinta-ala 10 prosenttiin maa- ja merialueista sekä suojella kaikki EU:n kriteerit täyttävät vanhat ja luonnontilaiset metsät. Toinen sitoumuksen tavoitteena on pysäyttää luonto- ja lintudirektiivien liitteiden lajien ja luontotyyppien suojelutason heikkeneminen sekä parantaa suojelutasoa 30 prosentilla lajeista ja luontotyypeistä. Sitoumusten on oltava toimeenpantuna v. 2030 mennessä. Suomessa kansallisten sitoumusten valmistelu on vielä kesken ja niiden on arvioitu olevan valmiita toimitettaviksi EU:lle kuluvan vuoden syksyllä.

Euroopan komissio antoi EU:n biodiversiteettistrategian toimeenpanon osana ehdotuksen *ennallistamisasetukseksi* 22.6.2022. Asetusehdotuksessa jäsenmaille esitetään sitovia tavoitteita luonnon tilan parantamiseksi eri ekosysteemeissä. Asetus tulee voimaan todennäköisesti vuoden 2024 aikana. Asetuksen toimeenpanemiseksi Suomen on laadittava kansallinen ennallistamissuunnitelma, joka on hyväksyttävä komissiolle sekä toimeenpantava se 2030 mennessä. Samalla Suomen on seurattava toimenpiteitä ja niiden vaikutuksia sekä raportoitava niistä EU:lle.

Ilmastomuutosta ja luontokatoa ei voi ratkaista erillään toisistaan

Työ ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen ehkäisemiseksi on kytkettävä vahvemmin ja kattavammin osaksi laajoja päätöksentekoprosesseja, strategioiden ja toimien valmistelua sekä erityisesti osaksi taloudellisten vaikutusten arviointia. Ilmatoon, luonnon monimuotoisuuteen ja saastumiseen liittyvän ohjauksen johdonmukaisuutta on parannettava mm. säätämällä muihin lakeihin viittauksia ilmastolain tavoitteisiin. Esimerkiksi alueidenkäyttölaki, metsälainsäädäntö (metsälaki, laki Suomen metsäkeskuksesta, laki Metsähallituksesta, vesilainsäädäntö (vesihuoltolaki, tulvariskilaki, patoturvallisuuslaki), hankintalainsäädäntö ja huoltovarmuuslaki voisivat olla tällaisia. Myös maatalouden tukia koskevaan lainsäädäntöön olisi hyvä sisällyttää viittauksia ilmastolakiin. Metsien ja luonnon monimuotoisuutta turvaavien HELMI- ja METSO- ja vesiensuojelun tehostamisohjelmien sekä Itämeren monimuotoisuuden VELMU-ohjelman toimeenpanoa ja resursointia tulee jatkaa, jotta niillä pystytään vastaamaan nykyistä tehokkaammin kansainvälisiin velvoitteisiin elinympäristöjen tilan parantamisessa.

Puhtaan talouden investointien vauhdittaminen

Lupamenettelyissä ja suunnittelussa on parhaillaan Suomessakin kymmenien miljardien eurojen vihreän siirtymän investoinnit. Ympäristötehtävillä on suoraan ja välillisesti merkittävä vaikutus paitsi ympäristöriskien hallinnan ja ilmasto- ja luontotavoitteidensaavuttamisen kannalta, myös julkisen talouden tulojen ja talouden tasapainottamisen kannalta. Lähes kaikki fyysiset investoinnit vaativat jonkin

ympäristöllisen menettelyn mukaisen luvan tai päätöksen. Myös menettelyjen laadulla on merkitystä investointien kannalta, sillä hyvälaatuisiin lupiin ja muihin päätöksiin haetaan vähemmän muutoksia ja ne säilyvät useammin muuttamattomina muutoksenhakutilanteissa.

Ympäristöllisiä menettelyjä on sujuvoitettu ja kehitetty lähes 15 vuoden ajan ympäristöministeriön hallinnonalalla. Viimeisimpinä säädettiin vihreän siirtymän investoinneille etusijamenettely aluehallintovirastoissa ja muutoksenhauille kiireellinen käsittely hallintotuomioistuimessa. Varsinaisen säädösvalmistelun ohella lupakäsittelyihin on lisätty määräaikaisesti voimavaroja sekä kehitetty toimintatapoja, ohjausta sekä digitalisaatiota ja sähköisiä asiointijärjestelmiä. Tätä työtä jatketaan edelleen, mutta lupa- ja muiden ympäristömenettelyjen ja voimavarojen jakautuminen usealle (17) alueellisen toimivallan omaavalla viranomaiselle sekä lainsäädännön sektorikohtaisuus vaikeuttavat kuitenkin merkittävästi ympäristöllisiä menettelyjä koskevan kokonaiskuvan ja yhden luukun palvelun muodostamista. Myös eduskunta on kiinnittänyt asiaan huomiota ja on edellyttänyt (EV 188/2022 vp – HE 128/2022 vp) ryhtymään toimiin tilanteen korjaamiseksi: *”Eduskunta edellyttää, että ympäristöllisten menettelyjen kehittämistä jatketaan tavoitteena menettelyjen yhdentäminen kohti valtakunnallisen mallin kautta toteutettavaa yhden luukun lainsäädäntöä ja lupaa”*